

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Από το τέλος του 17ου και σε όλη τη διάρκεια του 18ου αιώνα αναπτύχθηκε στην Ευρώπη το κίνημα του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού. Πρόκειται στην ουσία για μια «ειρηνική επανάσταση» που σκοπό είχε την πνευματική πρόοδο της κοινωνίας. Οι πιο γνωστοί Διαφωτιστές υπήρξαν οι Γάλλοι Βολταίρος (1694-1778), Μοντεσκιέ (1689-1775) και Ρουσσώ (1712-1778), ο Γερμανός φιλόσοφος Εμμανουήλ Κάντ (1724-1804), καθώς και οι «εγκυκλοπαιδιστές» με κύριους εκπροσώπους τους Ντιντερό (1713-1784) και Ντ' Αλαμπέρ (1717-1783).

Το κίνημα του Διαφωτισμού στην Ευρώπη, αλλά και οι φιλελεύθερες ιδέες της Γαλλικής επανάστασης (1789), συγκίνησαν τους ανθρώπους του πνεύματος στην Ελλάδα, που δημιούργησαν τη δική τους πνευματική κίνηση. Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός άνθισε στα μέσα του 18ου αιώνα μέχρι και την περίοδο της ελληνικής επανάστασης (1821-1830). Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι της περιόδου θεωρούνται ο Ρήγας Φεραίος (1757-1798) και ο Αδαμάντιος Κοραΐς (1748-1833).

Η «Χάρτα»
του Ρήγα Φεραίου.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΕΣ

Ο Αδαμάντιος Κοραΐς, ο κατεξοχὴν εκφραστής του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

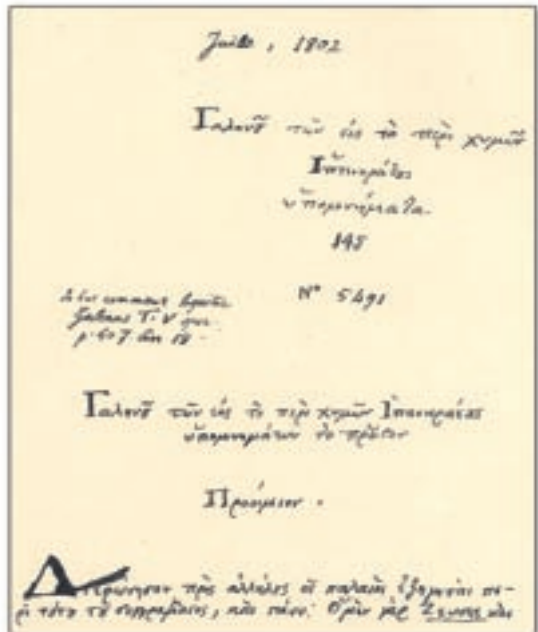

Ο Αδαμάντιος Κοραΐς υπήρξε πρωτοπόρος της πνευματικής αναγέννησης του νεότερου ελληνισμού και ένας από τους κορυφαίους λόγιους στην Ευρώπη. Με τα έργα του («Αδελφική Διδασκαλία», «Άσμα Πολεμιστήριον», «Προλεγόμενα» κ.ά.) προσπάθησε να μεταδώσει στους Έλληνες τόσο τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, όσο και τις φιλελεύθερες ιδέες του ευρωπαϊκού πνεύματος.

Ν Η
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΑ
 των βενετικών εκδόσεων
 Νικολάου Γλυκί.

«Όλες οι επιστήμες που διδάσκονται στα πανεπιστήμια της φωτισμένης Ευρώπης πρέπει να διδάσκονται στα σχολεία μας. Αυτή όμως που είναι η χρησιμότερη, η αναγκαϊότερη και τελικά αυτή που προηγείται όλων των άλλων είναι η επιστήμη της ελευθερίας. Χωρίς αυτή καμία αρετή δεν μπορεί να καλλιεργήσει ο άνθρωπος».

Αδαμάντιος Κοραΐς

Από τους εκπροσώπους του νεοελληνικού διαφωτισμού ξεχωρίζουν, επίσης, ο Ιώσηπος Μοισιόδακας, ο Δημήτριος Καταρτζής, ο Κωνσταντίνος Κούμας κ.ά.

Παράλληλα, από το χώρο της εκκλησίας σπουδαίοι άνθρωποι εργάστηκαν για την παιδεία του Γένους και της Ορθοδοξίας, όπως ο Κοσμάς ο Αιτωλός (1714-1779), ο Ευγένιος Βούλγαρης (1716-1806), ο Νικηφόρος Θεοτόκης (1731-1800) κ.ά.

Ο Ευγένιος Βούλγαρης ήταν ένας από τους κυριότερους εκπροσώπους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Ο Ιώσηπος Μοισιόδακας γεννήθηκε στο χωριό Τσερναβόδα της βορειανατολικής Βουλγαρίας. Το πραγματικό του όνομα ήταν μάλλον Ιωάννης, ενώ το επώνυμό του φανερώνει τον τόπο καταγωγής του.

Το όνομα "Ιώσηπος" το έλαβε αργότερα, όταν χειροτονήθηκε ιεροδιάκονος. Υπήρξε φωτισμένος δάσκαλος και συγγραφέας και κατάφερε να επηρεάσει με τις ιδέες του πολλούς ανθρώπους της εποχής. Περίπου το 1753 επισκέφτηκε την Αθωνιάδα Σχολή του Αγίου Όρους και παρακολούθησε τις διδασκαλίες του Ευγένιου Βούλγαρη.

Στα επόμενα χρόνια περιόδευσε σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις, συνεχίζοντας τις σπουδές, το διδακτικό και το συγγραφικό του έργο. Μερικά από τα πιο σημαντικά δημοσιεύματά του ήταν η «Ηθική Φιλοσοφία», το «Περί παιδων αγωγής ή Παιδαγωγία», η «Απολογία» και η «Θεωρία της Γεωγραφίας».

Ο Ιώσηπος Μοισιόδακας πέθανε μάλλον στα 1800, έχοντας αφήσει πίσω του ένα σπουδαίο πνευματικό έργο.

- Σε ποιο άλλο κεφάλαιο συναντήσατε τον Ρήγα;
- Συζητήστε στην τάξη σας για τον χαρακτήρα του ευρωπαϊκού και του νεοελληνικού διαφωτισμού. Έπειτα χωριστείτε σε ομάδες 2-3 ατόμων και αναζητήστε πηγές από το έργο των Ευρωπαίων και των Ελλήνων «Διαφωτιστών». Συγκρίνετε τις ιδέες τους και βρείτε ομοιότητες και διαφορές.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ»

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης οι κάτοικοι της Στερεάς Ελλάδας αγωνίστηκαν σκληρά για την ελευθερία όλων των Ελλήνων.

Στην ιστορία έμεινε γνωστή η θυσία των κατοίκων του Μεσολογγίου. Η πόλη τους πολιορκήθηκε από μεγάλες τουρκικές και αιγυπτιακές δυνάμεις με επικεφαλής τους στρατηγούς Κιουταχί και Ιμπραήμ. Οι Μεσολογγίτες αντιστέκονταν με θάρρος. Η πολιορκία, όμως, κρατούσε μεγάλο χρονικό διάστημα και ο λαός υπέφερε από την πείνα, τη δίψα και τις αρρώστιες. Οι υπόλοιποι Έλληνες προσπαθούσαν να τους βοηθήσουν, αλλά δεν τα κατάφερναν. Έτσι, οι πολιορκημένοι αποφάσισαν να

βγουν έξω από την πόλη περνώντας μέσα από τα εχθρικά στρατεύματα. Στις 11 Απριλίου του 1826 έγινε η ηρωική έξοδος. Ελάχιστοι κατάφεραν να γλιτώσουν. Πολλοί Μεσολογγίτες συγκεντρώθηκαν στην μπαρουταποθήκη. Όταν έφτασαν εκεί οι Τούρκοι, ένας γέρος πρόκριτος, ο Χρήστος Καψάλης, έβαλε φωτιά και την ανατίναξε.

Το Μεσολόγγι απέκτησε οριστικά την ελευθερία του το 1829, ενώ το 1936 ανακηρύχτηκε «Ιερή πόλη» της Ελλάδας.

Ο εθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός, συγκινημένος από το δράμα των Μεσολογγιτών, έγραψε το ποίημα «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι».

Η Έξοδος του Μεσολογγίου, Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη.

Η υποδοχή του φιλέλληνα Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι.

- Για ποιο, νομίζεις, λόγο ο Δ. Σολωμός χαρακτήρισε «Ελεύθερους Πολιορκημένους» τους Μεσολογγίτες; Πιστεύεις πως είχε δίκιο;

- Αναζητήστε πληροφορίες για τον φιλέλληνα ποιητή Λόρδο Μπάιρον και τον ποιητή Ανδρέα Κάλβο, που εμπνεύστηκε από την ελληνική επανάσταση.

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Ανάμεσα στα 1880 και στις αρχές του 20ου αιώνα, αρκετοί ποιητές, όπως ο Γεώργιος Δροσίνης, ο Ιωάννης Πολέμης, ο Γεώργιος Στρατήγης, ο Γεώργιος Βιζυηνός κ.ά., επηρεάστηκαν από την ευρωπαϊκή πνευματική κίνηση της εποχής και δημιούργησαν στην Ελλάδα ένα νέο «λογοτεχνικό ρεύμα». Το ρεύμα αυτό ασχολήθηκε κυρίως με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και ονομάστηκε Νέα Αθηναϊκή Σχολή.

Ο σπουδαιότερος εκπρόσωπος της νέας ποιητικής

γενιάς ήταν ο Κωστής Παλαμάς (1859-1943), που με το σύνολο του έργου του ανέδειξε τη δημοτική γλώσσα και παρουσίασε το έργο του Δ. Σολωμού. Τα σημαντικότερα έργα του ήταν «Τα τραγούδια της πατρίδος μου» (1886), ο «Ύμνος εις την Αθηνάν» (1888), «Τα μάτια της ψυχής μου» (1892), οι «Ιάμβοι και ανάπαιστοι» (1897), ενώ στις αρχές του 20ού αιώνα, ο «Δωδεκάλογος του γύφτου» και η «Φλογέρα του βασιλιά».

*Οι Γ. Στρατήγης, Γ. Δροσίνης, Ι. Πολέμης, Κ. Παλαμάς, Γ. Σουρής και Α. Προβελέγγιος
εικονίζονται στον πίνακα του Γ. Ροΐλου «Οι Ποιηταί». Αθήνα, Συλλογή Φιλολογικού Συλλόγου
«Ο Παρνασσός».*

-Κάντε μια μικρή έρευνα και αναζητήστε ποιοι είναι οι κυριότεροι πνευματικοί άνθρωποι της χώρας που ζείτε. Παρουσιάστε στην τάξη τα έργα τους ή κάποια αποσπάσματα.

-Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητείστε πληροφορίες για το έργο των ποιητών της Νέας Αθηναϊκής Σχολής. Διαβάστε στην τάξη ποιήματά τους, που σας έκαναν εντύπωση και συζητείστε με τους συμμαθητές σας το περιεχόμενό τους.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΘΥΣΙΕΣ

Με την επανάσταση του '21 και μετά από πολύχρονους αγώνες, ιδρύθηκε στα 1830 το πρώτο ελληνικό κράτος. Στα 1863-1864 τα Επάνησα ενώθηκαν με την Ελλάδα, ενώ το 1881 ήρθε η σειρά της Θεσσαλίας και της περιοχής της Άρτας. Στους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913), οι νίκες του ελληνικού στρατού και η πολιτική του Ε. Βενιζέλου οδήγησαν στην απελευθέρωση της Μακεδονίας, της Ηπείρου και της Κρήτης. Έτσι διπλασιάστηκαν η έκταση και ο πληθυσμός του ελληνικού κράτους.

Η αγάπη για τη λευτεριά ξεσήκωσε στους ελεύθερους Έλληνες μια μεγάλη, όπως τη βάφτισαν, «Ιδέα»: την απελευθέρωση όλων των Ελλήνων, που ήταν ακόμα σκλαβωμένοι στους Τούρκους. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (1914-1918) παραχωρήθηκαν από τους Συμμάχους στην Ελλάδα η Θράκη και η περιοχή της Σμύρνης στη Μ. Ασία (συνθήκη Σεβρών 1920). Οι μεγάλες ιδέες έχουν όμως και μεγάλες θυσίες.

Χάρτης των Νοτίων Βαλκανίων μετά τη συνθήκη της Λοζάννης.

Παρίσι, 28 Ιουλίου 1920

Προς τον Ελληνικόν Λαόν,

Είμαι ευτυχής αναγγέλλων προς υμιάς ότι σήμερα... υπεγράφη η συνθήκη ειρήνης μετά της Τουρκίας... αι Σύμμαχοι Δυνάμεις μεταβιβάζουσιν προς την Ελλάδα την κυριαρχίαν επί της Δυτικής Θράκης... και η συνθήκη μετά της Ιταλίας, δι' ης αυτή μεταβιβάζει προς ημάς τα Δωδεκάνησα. Καθ' ήν στιγμίν το έργον όπερ διεξηγάγομεν εν μέσω τοσούτων δυσχερειών στεφανούται δια τοιαύτης επιτυχίας, αισθάνομαι το καθήκον να εκφράσω προς τους συμπολίτας μου την βαθείαν ευγνωμοσύνην μου δια την σταθεράν εμπιστοσύνην με την οποίαν με περιέβαλον επί τόσα έτη, καταστήσαντες ούτω δυνατούς τους εθνικούς θριάμβους...

Η αυταπάρνησις, η εθελουσία, η ανδρεία, η καρτερία επί πάσι του λαού... προσθέτουσιν εις την μακράν εθνική μας ιστορίαν λαμπροτάτας σελίδας, δια τας οποίας η σημερινή γενεά δικαιούται να είναι υπερήφανος. Η ιδική μου υπερηφάνεια είναι ότι είχαν την ύψιστην τιμήν να ηγηθώ τοιούτου λαού τοιαύτα εγλείοντος ζωηρά αισθήματα ως και ικανού να διαπράξη έργα τοσούτον μεγαλοφυά, εάν μόνον καλώς οδηγείται.

E. BENIZΕΛΟΣ

Τότε ξεκίνησε και η εκστρατεία των Ελλήνων στη Μικρά Ασία, που τελείωσε με την Μικρασιατική καταστροφή και τον ξεριζωμό του ελληνισμού της

περιοχής. Τα σύνορα της Ελλάδας διαμορφώθηκαν, όπως είναι σήμερα, με τη συνθήκη της Λοζάννης.

Καταυλισμός Ευζώνων στη Μικρά Ασία την άνοιξη του 1921 και κατά τη διάρκεια της Μικρασιατικής Εκστρατείας (Αθήνα, Ιστορικό Μουσείο).

«ΤΙ ΝΑ ΠΡΩΤΟΘΥΜΗΘΩ ΚΑΙ ΤΙ ΝΑ ΠΡΩΤΟΓΡΑΨΩ;»

..Με την απόβαση των Ελλήνων στη Σμύρνη, οι Τούρκοι της Αγκύρας, παρά την πικρία και την απογοήτευση που ένοιωσαν, δεν εξεδηλώθησαν σε πράξεις βίας εις βάρος των Ελλήνων. Η παρουσία συμμαχικών στρατιωτικών δυνάμεων αφ' ενός και ο φόβος αφ' ετέρου του επικειμένου διαμελισμού της Τουρκίας τούς είχαν μουδιάσει κυριολεκτικά. Όμως η φυσιολογία του Μουσταφά Κεμάλ προβάλλει σαν αποτέλεσμα αναγέννησης ενός λαού, νικημένου και καταπονημένου σε αφάνταστο βαθμό, βουτηγμένου σε ανείπωτη απελπισία. Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι άδραξε στα σπιραλάκια του χέρια, βοηθούμενος από φιλόδοξα, εκλεκτά σε πατριωτισμό και αυταπάρνηση, στελέχη, την τύχη των Τούρκων... Βεβαίως ο ελληνισμός υπέστη τα πάνδεινα, εδιώχθη, εσφάγη, απηγχονίσθη, απεδεκατίσθη και τελικά έχασε κάθε ελπίδα απελευθερώσεως από τον ζυγό των Τούρκων κατακτητών, εξεπατρίσθη κακίην κακώς και ξεριζώθηκε από τις πατρίδες του, αντηλλάγη δίκην αγέλης ζώων.

Για την τραγωδία του υποδούλου ελληνισμού της Αγκύρας, τι να πρωτοθυμηθώ και τι να πρωτογράψω;.. Την άνευ προηγουμένου τρομοκρατία, την επίταξη των ελληνικών περιουσιών, τους ξυλοδαρμούς, τους παντοειδείς εξευτελισμούς, τις φυλακίσεις, τις εκτοπίσεις, τις σφαγές, τους καθημερινούς απαγχονισμούς και τόσα άλλα. Έχουν ειπωθεί τόσες φορές, που η θύμησή τους μόνο παλιές πληγές αναζαίει και φέρνει δάκρυα στα μάτια.

Μαρτυρία Κωνσταντίνου Τσαουσίδη, Θεσσαλονίκη.

Μάιο του '19 ακούσαμε έγινε απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη. Τότε νομίσουμε πως όλη η Τουρκία θα γίνει Ελλάδα. Κακό βγήκε όμως, βάσανα και τυραννίες. Ο Κεμάλης έκανε και τους τσετέδες. Αυτοί σαν συμμορία ήτανε, στρατιώτες κανονικοί δεν ήτανε. Νόμο δεν κρατούσανε. Ό,τι θέλανε κάνανε. Κλοπές, πυροκαγιές, απαγωγές, σκοτώματα. Φόβος και τρόμος έπεσε στους χριστιανούς.

...ακούστηκε η είδηση πως οι Έλληνες θα φύγουνε στην Ελλάδα. «Γίνεται Ανταλλαγή», είπανε. «Θα 'ρθουνε από την Ελλάδα Τούρκοι στην Τουρκία». Τότε ήτανε 1923, το μήνα δε θυμούμαι. Ήρθε βαπόρι ελληνικό και μας πήρε. Σ' ένα βαπόρι όσοι μπορέσανε μπήκανε, οι άλλοι σ' άλλο μπήκανε. Μας έφερε κατευθεία Πειραιά. Βγήκαμε, σαν χαμένα πουλιά ήμαστε. Γλώσσα δεν ξέραμε. Τι λέγανε δεν καταλαβαίναμε, κι αυτοί εμάς δεν καταλαβαίνανε. Στην πατρίδα μας την Ελλάδα ήρθαμε και σαν ξένοι ήμαστε.

Μαρτυρία Σάββα Μαντούρογλου, Δραπετσώνα.

Στα 1919 έγινε το πρώτο κακό. Μέσα στο Αϊδίνι ήτανε ελληνικός στρατός· η ρωμείκη παντιέρα κυμάτιζε και ξαφνικά σηκώθηκαν και φύγανε. Οπισθοχώρηση. Μείναμε στη διάθεση των Τούρκων.

Εγώ ήμουνα στο Αϊδίνι με τη μητέρα μου και τα δυό παιδιά μου, το μεγαλύτερο αγόρι, το μικρότερο κορίτσι.

Άντρα δεν είχαμε μαζί μας. Ο αδελφός μου ήτανε στον ελληνικό στρατό. Ο άντρας μου είχε σκοτωθεί στο Χαλέπι μεσ' το μεγάλο πόλεμο. Ξαφνικά είδαμε και πήρε φωτιά ο ρωμείκος μαχαλάς.

Πυροβολισμοί ακούγονταν, φωνές, κακό. Η φωτιά φούντωνε. Βγήκαμε όλοι απ' τα σπίτια μας και τρέχαμε στους δρόμους. Πού να πάμε, δεν ξέραμε. Οι Τούρκοι πυροβολούσανε απ' τα μπαλκόνια ρίχνανε γλάστρες στα κεφάλια μας, να μας σκοτώσουνε.

Βγήκα κι εγώ απ' το σπίτι μου, κρατούσα στο χέρι μου το αγόρι μου κι από πίσω η μάνα είχε το κορίτσι μου...

Εκεί που τρέχαμε, άκουσα πυροβολισμό πίσω μου και γυρίζω και βλέπω τη μάνα μου κάτω πεθαμένη. Το κορίτσι μου είδε μπρος στα μάτια του να σκοτώνουνε τη γιαγιά του. Στα χέρια του μείνανε τα αίματα. Εγώ έτρεχα με το αγόρι μου. Λογικό δεν είχα πια!

Ένας Τούρκος μ' άρπαξε το παιδί απ' τα χέρια και το 'μπασε σ' ένα σπίτι. Τότες μ' έπιασε η μεγάλη τρέλα. Φώναζα, έκλαιγα, τραβούσα τα μαλλιά μου. Ποιος να δώσει προσοχή σ' εμένα! Όλοι χαμένοι ήτανε.

Βρέθηκε ένας Τούρκος, Αλής, φίλος του αδελφού μου, και με είδε έτσι που ήμουνα, μπήκε αμέσως στο σπίτι, μίλησε, φώναξε, κι έβγαλε το παιδί και μου το παράδωσε στα χέρια μου.

Τότες έτρεξα και μπήκα στην αρμένικη εκκλησία...

Από κει μας πήρανε και μας πήγανε στο τούρκικο διοικητήριο. Μείναμε οκτώ μέρες κλεισμένοι και ξαναμπήκε ο ελληνικός στρατός στο Αϊδίνι και μας βγάλανε.

Η χρονιά ήτανε 1922. Ήρθε είδηση από έναν αξιωματικό Έλληνα πως ο στρατός μπαίνει σ' επιφυλακή.

Σε οκτώ μέρες μας βάλανε στα τραίνα και μας διώξανε. Μεσημέρι μπήκαμε στο τραίνο, το βράδυ βάλανε φωτιά και κάηκε πάλι το Αϊδίνι. ...Μπήκαμε σε αμερικάνικο πλοίο και βγήκαμε Χίο. Από κει ήρθε δικό μας πλοίο και μπαρκάραμε Πειραιά.

Μας δώκανε μια παράγκα στο Περιστέρι. Εδώ απομείναμε και πάντρεψα και την κόρη μου κι ανάστησα και τα εγγόνια.

Μαρτυρία Εριφύλης Σταματιάδου.

- Με βάση τις πηγές γράψτε τη δική σας «ιστορία» για τον ξεριζωμό των Ελλήνων της Μικράς Ασίας σε ένα σύντομο κείμενο.

«ΑΜΑΝ! ΓΙΑΤΙ ΦΕΥΓΕΤΕ; ΠΟΙΟΣ ΣΑΣ ΣΚΟΛΑΕΙ;»

Μετά τη συνθήκη της Λοζάννης (1923) εντάθηκε το προσφυγικό κύμα προς την Ελλάδα. Ενάμισι εκατομμύριο Έλληνες από τη Μ. Ασία έφτασαν και εγκαταστάθηκαν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Οι πρόσφυγες στην αρχή έμεναν σε αποθήκες, σε υπόστεγα και σε σταθμούς. Από τα χρόνια εκείνα, όμως, η χώρα αρχίζει να αναπτύσσεται σημαντικά: αποκτά βιομηχανίες, τηλεφώνω και ηλεκτρικό ρεύμα. Οι πρόσφυγες με την εργατικότητα τους βοήθησαν πολύ στην ανάπτυξη της χώρας.

«Δεν έγινε κανένα κακό όταν σηκωθήκαμε. Οι παλιοί Τούρκοι ερχότανε και μας αγκάλιαζαν. Κλαίγανε: «Αμάν! Γιατί φεύγετε; Ποιος σας σκολάει;».

Εμείς 15 Αυγούστου κοινωνήσαμε στον παπαδιού το σπίτι - δεν είχαμε πια εκκλησιά την είχαμε αδειάσει - και 17 Αυγούστου βγήκαμε στο δρόμο, 1924 ήτανε.

Από τον Άι-Γιώργη, απ' τον Πειραιά, μας βάλανε στο βαπόρι, στη Θεσσαλονίκη μας φέρανε. Μας

βγάλανε και μας αφήσανε. Στα σοκάκια της Θεσσαλονίκης πεταμένοι ήμαστε. Έτσι ξαπλωμένοι, μέσα στα σοκάκια. Περνούσε κόσμος και μας έβλεπε. Αμάν, ρεζιλίκι!

Πέρασε ένας άντρας, ένας τρανός. Μας πέταξε μια πεντάρα. Έπιασα την πεντάρα, φώναξα, έκλαιγα!

- Εμείς έχουμε λεφτά! Αφήσαμε τα σπίτια μας, τόσα αμπέλια αφήσαμε! Δεν είμαστε ζητιάνοι εμείς!

Περνούσε ο κόσμος. Μας βλέπανε από μακριά. Δεν ερχόντανε κοντά μας:

- Προσφυγιά! προσφυγιά! λέγανε και περνούσανε.

Όσοι μείναμε ζωντανοί στη Θεσσαλονίκη, μας φέρανε εδώ στην Τούμπα. Βάλαμε στην ξυλένια εκκλησιά το εικόνισμα του Ταξιάρχη μας. Μπήκαμε κι εμείς στα θαλάματα. Έπειτα μας χτίσαν σπίτια.

Όταν πια μπήκαμε σε σπίτι, πολύ χαρήκαμε.

- Αλήθεια, σε σπίτι είμαστε; λέγαμε.

Μέσα στη νύχτα σηκωνόμαστε. Πηγαίναμε στο εικονοστάσι και προσκυνούσαμε. Δόξα σοι, ο Θεός!»

Μαρτυρία Καλλιस्थένης Καλλίδου, Θεσσαλονίκη.

Πρόσφυγες από τη Νίγη που αποβιβάστηκαν στην Κέρκυρα στις 16 Οκτωβρίου 1924.

Τις πρώτες μέρες όλοι τους κρατούσαν σφαιριστά την ψυχή μέσα τους... Κοίταζαν με λοξή ματιά, έσκυβαν το κεφάλι και μιλούσαν σιγά. Τους ρωτούσες και φυλάγονταν να σου δώσουν πίσω το λόγο... Ξαφνικά οι γυναίκες με τα ροζιασμένα χέρια κανκιόντανε στις ντόπιες για τα δίπατα και τρίπατα σπίτια που αφήσανε... Κουβέντιαζαν για τσιφλίκια αγύριστα και σήκωναν τα βουλιαγμένα μάτια κατά την Ανατολή. Σα να τα 'βλεπαν ακόμα, μιλούσανε γι' αρχοντιές και για παλιές καλοπέρασες...

Στρατή Μυριβήλη, Η Παναγιά η Γοργόνα (διασκευή).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΧΡΟΝΟΣ ΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1918-1920	70.000	5,7%
1920-1922	81.892	6,7%
1922-1923	696.039	57%
1923-1928	373.918	30,6%
Σύνολο	1.221.849	100%

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Μικρά Ασία	626.954
Θράκη	256.635
Πόντος	182.169
Κωνσταντινούπολη	38.458
Βουλγαρία	49.027
Ρωσία	58.526
Διάφοροι τόποι	10.080
Σύνολο	1.221.849

Πηγή: Αθ. Πετσάλης, Η δημοσιονομική αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος, Αθήνα 1930.

Πρόσφυγες στους δρόμους.
Societe des nations-
«L'etablissement des refugies en
Grece», Γενεύη 1926- Βιβλιοθήκη
Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών.

- Οργανώστε στην τάξη ή το σχολείο σας μια έκθεση με φωτογραφικό ή άλλο υλικό που αναφέρεται στους σύγχρονους πρόσφυγες όλου του κόσμου (Ιράκ, Αρμενία, Πακιστάν, Κεντρική Αφρική, κτλ.).
- Γνωρίζετε κάποια ανθρωπιστική οργάνωση που να ασχολείται με το ζήτημα των προσφύγων στη χώρα που ζείτε; Αναζητήστε κάποιον υπεύθυνο και οργανώστε μια ομιλία στην τάξη σας με θέμα τους πρόσφυγες.

ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα ωρίμαζαν οι συνθήκες στην ελληνική κοινωνία για αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος. Πολλοί ήταν αυτοί που πρότειναν μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που –ανάμεσα σε άλλα- θα προετοίμαζε εξειδικευμένο τεχνικό και επαγγελματικό προσωπικό αναγκαίο για τις αυξανόμενες απαιτήσεις της οικονομίας.

Στις αρχές του 20ου αιώνα οξύνεται η σύγκρουση ανάμεσα στους δημοτικιστές και στους υποστηρικτές

της καθαρεύουσας. Η σημαντικότερη από τις οργανώσεις των δημοτικιστών ήταν ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, που δημιουργήθηκε το 1910 με πρωτεργάτες τους Δ. Γληνό, Μ. Τριανταφυλλίδη και Δ. Δελμούζο. Σκοπός του ήταν η αναβάθμιση της ελληνικής εκπαίδευσης, η φοίτηση όλων των παιδιών στο δημοτικό σχολείο και η καθιέρωση της δημοτικής. Μια τέτοια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση επιχείρησαν και οι κυβερνήσεις των Φιλελευθέρων.

Δ. Δελμούζος, Δ. Γληνός, Μ. Τριανταφυλλίδης.

Μαθητές δημοτικού σχολείου μαζί με τον δάσκαλό τους το 1912.

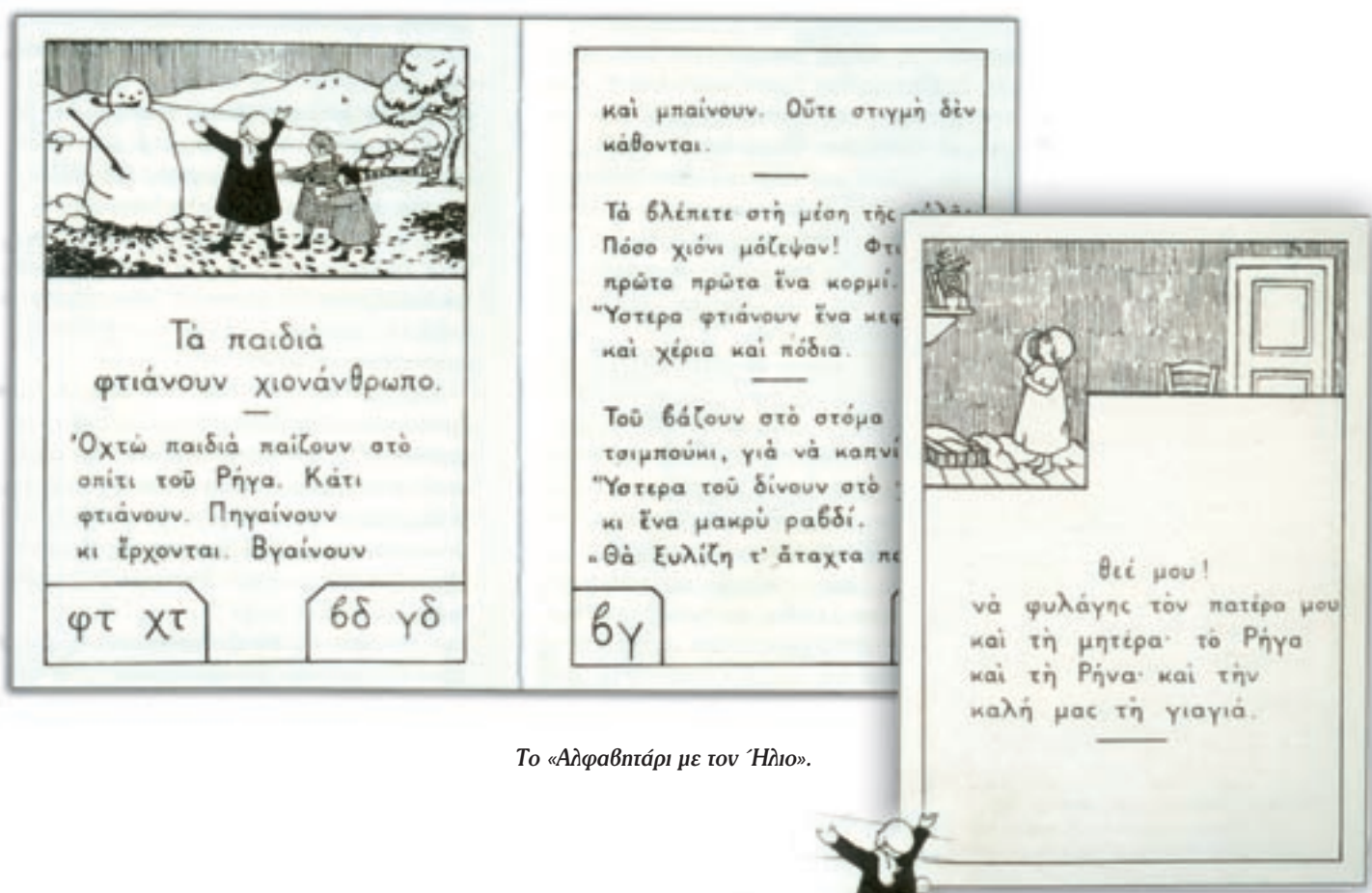
Όμως η αρχαιογνωσία και η καθαρεύουσα που χαρακτήριζαν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, διατηρήθηκαν σε σημαντικό βαθμό.

Μια ακόμη προσπάθεια εφαρμογής της μεταρρύθμισης έγινε την περίοδο 1917-1920 από τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Η πιο ουσιαστική ενέργεια της περιόδου ήταν η καθιέρωση της δημοτικής στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, ενώ γράφτηκαν και χρησιμοποιήθηκαν αξιόλογα αναγνωστικά βιβλία («Αλφαβητάρι με τον Ήλιο» και «Τα Ψηλά Βουνά»).

Μετά τις εκλογές του '20, όταν επανήλθαν στην εξουσία οι αντιβενιζελικοί, κατάργησαν τις εκπαιδευτικές αλλαγές και επανέφεραν ό,τι ίσχυε πριν από τη μεταρρύθμιση.

Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου.

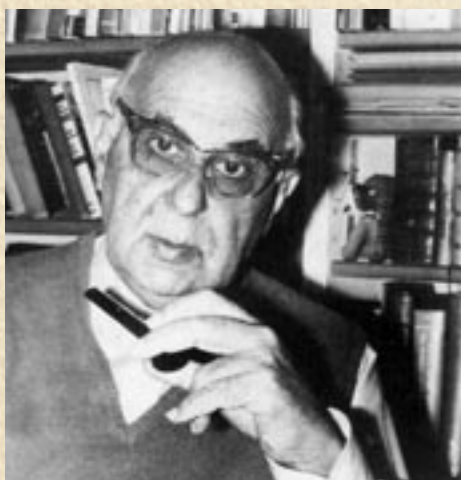

Το «Αλφαβητάρι με τον Ήλιο».

ΣΕΛΙΔΕΣ... ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Στα χρόνια που ακολούθησαν η πνευματική ανάπτυξη του τόπου ήταν μεγάλη. Αρκετοί άνθρωποι του πνεύματος και της τέχνης έκαναν την εμφάνισή τους, με έργα τα οποία ήταν και παραμένουν ακόμα και σήμερα πραγματικά σολίδια, όχι μόνο του ελληνικού αλλά και του παγκόσμιου πολιτισμού.

Ο Γεώργιος Σεφέρης, κάνει τη μεγάλη «Στροφή» με τη δημοσίευση της ομώνυμης ποιητικής του συλλογής στα 1931. Εργάστηκε για πολλά χρόνια ως διπλωμάτης και πρόξενος της Ελλάδας στο Λονδίνο. Τιμήθηκε με πολλά βραβεία και διακρίσεις. Το 1963 του απονεμήθηκε το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας.

Ο Νίκος Σκαλκώτας χαρακτηρίστηκε ως παιδί-θαύμα του βιολιού. Έγραψε πολλά μουσικά έργα διεθνούς ακινοβολίας και θεωρείται ένας από τους σπουδαιότερους μουσικούς συνθέτες της Ελλάδας.

Η Μαρία Κάλλας υπήρξε κορυφαία ερμηνεύτρια του μελοδράματος. Η φήμη της απλώθηκε γρήγορα σε όλο τον κόσμο. Πέθανε στις 18 Σεπτεμβρίου 1977, όταν πλέον το όνομά της είχε γίνει «μύθος».

Η Κατίνα Παξινού, ξεχώρισε για τις συγκλονιστικές ερμηνείες της στο αρχαίο τραγικό θέατρο. Υπήρξε σύντροφος του επίσης μεγάλου ηθοποιού του θεάτρου Αλέξη Μινωτί.

Ο Οδυσσεάς Ελύτης. Από τους πιο σημαντικούς Έλληνες ποιητές, με παγκόσμια φήμη και ακινοβολία ύμνησε στα έργα του την αγάπη, τον έρωτα και τη θάλασσα. Το 1979 του απονεμήθηκε το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας.

Ο Μάνος Χατζηδάκης γεννήθηκε το 1925 στην Ξάνθη. Διακρίθηκε για το ταλέντο του στη μουσική και τη σύνθεση και ήταν ο «πατέρας» της Ορχήστρας των Χρωμάτων. Έγραψε μουσική για σκηνικά έργα, θεατρικές παραστάσεις, κινηματογραφικές ταινίες, ενώ μελοποίησε και πολλά ποιήματα.

Ο Μίκης Θεοδωράκης θεωρείται ένας από τους πλέον σημαντικούς σύγχρονους μουσικούς συνθέτες στον κόσμο. Προσωπικότητα με διεθνή ακινοβολία, διακρίνεται για τους αγώνες του για τη δημοκρατία και την ειρήνη. Το έργο του είναι τεράστιο και χαρακτηρίζεται ως ο συνθέτης που έκανε τον «λαό να σιγοτραγουδά τα ποιήματα των μεγάλων Ελλήνων ποιητών μας».

-Δημιουργήστε ένα «Άλμπουμ Τέχνης» στην τάξη σας. Κατά καιρούς προσθέστε φωτογραφίες Ελλήνων ή ξένων καλλιτεχνών με σύντομες πληροφορίες για τη ζωή τους και ένα χαρακτηριστικό δείγμα από το έργο τους.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

*«Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νάσαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος».*

Ο Κωνσταντίνος Π. Καβάφης γεννήθηκε στην
Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1863.

*«Υπήρξεν έτι το άριστον εκείνο, Ελληνικός –
ιδιότητα δεν έχ' η ανθρωπότης τιμοτέραν».*

Υπερασπιστής του ελληνικού πολιτισμού και της
γλώσσας, ο Καβάφης είναι ο Έλληνας ποιητής της
διασποράς.

*«Την εργασία μου την προσέχω και την αγαπώ...
και μες στην τέχνη πάλι, ξεκουράζομαι
απ' τη δούλεψή της».*

Αφιέρωσε τη ζωή του στην τέχνη, αφήνοντας
ανεξίτηλο στο πέρασμά του στο χρόνο. Ποιητής με
παγκόσμια εμβέλεια, αναγνωρισμένος διεθνώς για
την «ποιητική του νοημοσύνη», ο Καβάφης δεν
υπήρξε τόσο ποιητής του καιρού του αλλά «ποιητής
του μέλλοντος».

*«Έχει άτοπα πολλά, βεβαίως και δυστυχώς
η Αποικία.*

*Όμως υπάρχει τι το ανθρώπινον χωρίς ατέλεια;
Και τέλος πάντων, να, τραβούμ' εμπρός».*

Υιοθέτησε μια ιδιαίτερη συμπεριφορά απέναντι στους
ανθρώπους και στα πράγματα, γεγονός που
αποτελέσει αφορμή για ποικίλα σχόλια, κάτι που
όμως μοιάζει ασήμαντο μπροστά στο μεγαλείο του
έργου του.

*«Απ' όσα έκαμα κι απ' όσα είπα
να μη ζητήσουνε να βρουν ποιος
ήμουν.*

*...Αλλά ίσως δεν αξίζει να καταβληθεί
τόση φροντίς και τόσος κόπος να με
μάθουν».*

Κάθε χρόνο, σε όλο τον κόσμο
παρουσιάζονται νέες μελέτες και βιβλία
για τον Καβάφη, ενώ πραγματοποιούνται
σημαντικές εκθέσεις σχετικά
με το έργο και τη ζωή του.

*«Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς
βαρβάρους.*

*Οι άνθρωποι αυτοί ήσαν μια κάποια
λύσις».*

Ο Κωνσταντίνος Καβάφης γνώριζε πολύ
καλά τη μοναδικότητα του έργου του. Είχε
όμως και βαθιά επίγνωση του εαυτού του
και κυρίως της εποχής που ζούσε.

-Το παράδειγμα του έργου του Κ.Π. Καβάφη φανερώνει πόσο στενά συνδέεται η ελληνική ιστορία με την ιστορία της νεοελληνικής διασποράς. Βρείτε πληροφορίες για τον Καβάφη αλλά και για άλλους σημαντικούς ποιητές, λογοτέχνες ή καλλιτέχνες της διασποράς και παρουσιάστε τις στην τάξη.

«ΠΟΛΙΤΗΣ ΕΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΤΗΝ ΠΟΛΙ»

«Έτσι ο Καβάφης με τις Κωνσταντινουπολίτικες ρίζες του, με την Αλεξανδρινή του αγωγή, και με την κοσμοπολίτικη εμπειρία του, από ερασιτέχνης περιφερειακός ποιητής του Απόδημου Ελληνισμού, έγινε βαθμιαία ο κεντρικός ποιητής του Μείζονος Ελληνισμού –του καινούριου, πλατιού ελληνικού κόσμου που άνοιξε ο Μεγαλέξαντρος, που υπερασπίστηκαν οι Βυζαντινοί, που αναφτέρωσε ο Βενιζέλος, και που σήμερα ακόμα, παρ' όλες τις αναδιπλώσεις του, εκτείνεται από την Κύπρο ως την Τασκένδη, και από τον Καναδά ως την Αυστραλία.

Είναι ο κόσμος της Κοινής ελληνικής λαλιάς.

Γ. Π. Σαββίδης

Πάλι στην ίδια πόλι

Έσαι 'θά πάρω σ'άσση γῆ. θά πάρω σ'άσση θάλασσα.
Μιά πόλι σ'άσση θά βρεθῆ μαριδίτη γῆ σ'αἰθή.
Αἰθρία τὸ μάτι μου. αἰθρία τὸ αἶθι.
κ' εἶν' ἡ καρδιά μου – σὰν νευρός – θαρμύνη.
ἔλον τὸ μὲ ἱσάω ἢ πάλι ὁ μαρασμὸς ἀέ μίση.
Μισῶ τὸν κόσμο ἔδω ἢ μέ μοι.
ἔδω πῶ τὴν ψυχή μου τὴν μισή
ἐπέρασα, καὶ ἄδικα τὴν ἔχασα, τὴν χάλασα.

Καινούριους τόπους δὲν θά βρῶ, δὲν θάρω ἄλλο θῶμα
ἢ πόλι θά σ'αἰσίουθεῖ. ἔλεις ἄλλομο θά μαρῶ
τοὺς ἴδιους. Καὶ σὺ αἰς μετοναίς τὰς ἴδιαις θά μέραις,
καὶ μὲ σὺ δὲ ἴδια στίχια θά ἀσπρίζεις.
Ὅσο μαυρὰ μὲν πάς, τὸ πῶ μαυρὰ πῶ ἔσπεις.
πάλι σὺν ἴδια πόλι θά σ' εἶω.
Ἄ τὴν βῆ σὺν αἰ χέλας ἔδω
σ' αἶθι τὴν κίχην τὴν μισή – σ' ὄμω τὴν γῆ τὴν χάλασα.

Κανὸν. Φ. Καβάφης

αἰ. 1910

(Πρώτη γραφή)

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

Εἰς τον Θεόκριτο παραπονιούνταν
μια μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης·
«Τώρα δυο χρόνια πέρασαν που γράφω
κ' ένα εἰδύλλιο ἔκαμα μονάχα.

Το μόνον ἀρτίον μου ἔργον εἶναι.
Αλλοίμονον, εἶν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποίσεως η σκάλα·
κι ἀπ' το σκαλί το πρώτο ἐδῶ που εἶμαι
ποτέ δὲν θ' ανεβῶ ο δυστυχισμένος.»

Εἶπ' ο Θεόκριτος· «Αυτά τα λόγια
ἀνάρμοστα καὶ βλασφημίες εἶναι.
Κι ἀν εἶσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νάσαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδῶ που ἔφθασες, λίγο δὲν εἶναι·
Τόσο που ἔκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ἀκόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ ἀπὸ τον κοινὸ τον κόσμον ἀπέχει.

Εἰς το σκαλί γιὰ να πατήσεις τοῦτο
πρέπει με το δικαίωμά σου νάσαι
πολίτης εἰς των ἰδεῶν την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι ἐκείνην εἶναι
καὶ σπάνιο να σε πολιτογραφῆσουν.
Στην ἀγορὰ της βρίσκεις Νομοθέτας
που δὲν γελά κανέναν τυχοδιώκτης.
Εδῶ που ἔφθασες, λίγο δὲν εἶναι
τόσο που ἔκαμες μεγάλη δόξα.»

- Με βάση τις παραπάνω πηγές προσπαθήστε με λίγα λόγια να περιγράψετε τις σκέψεις του Κ. Π. Καβάφη, όπως αυτές αποτυπώνονται στα ποιήματά του.

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΚΑΙ Η ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΚΟΜΠΑΝΙΑ ΤΟΥ

Η ρεμπέτικη μουσική, η μουσική των ξενιτεμένων, ήταν πολύ διαδεδομένη την εποχή του Μεσοπολέμου. Τα κυριότερα μουσικά όργανα ήταν τα μπουζούκια και οι μπαγλαμάδες. Οι μουσικοί φορούσαν μαύρα καπέλα και συχνά κρατούσαν ένα κομπολόι. Μεγάλες μορφές του ρεμπέτικου τραγουδιού ήταν ο Βαμβακάρης, ο Τοισσάνης κ.ά.

Η ρεμπέτικη μουσική ακουγόταν και στις παραστάσεις του Καραγκιόζη. Οι μάντρες διάσημων Καραγκιοζοπαικτών, όπως του Σπαθάρη και του Μόλλα γέμιζαν με μικρά παιδιά και μεγάλους που απολάμβαναν τις περιπέτειες του Καραγκιόζη, του μπάρμπα-Γιώργου, του σιορ Διονύση και του Χατζναβάτη. Μια φιγούρα, εκείνη του μάγκα Σταύρακα φανερώνει τη στενή σχέση ανάμεσα στο θέατρο σκιών και τη ρεμπέτικη μουσική.

Ο Καραγκιόζης, φιγούρα του
Λευτέρη Κελαρινόπουλου, 1910.

ΛΑΤΕΡΝΑ, ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ... ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Παρά τις δυσκολίες της εποχής, οι Έλληνες δεν ξέχασαν την καλλιτεχνική τους ευαισθησία. Στους δρόμους της πόλης και του χωριού, στα πανηγύρια και τις χαρές, μαγευτικές μελωδίες ξεχύνονταν από τη λατέρνα.

Μεγάλη εντύπωση έκανε και το ραδιόφωνο.

Το συναντούσες σε χώρους δημόσιους και σε λιγοστά σπίτια. Γύρω του μαζεύονταν οι άνθρωποι και άκουγαν ειδήσεις, τραγούδια και διασκεδαστικά προγράμματα.

Φιγούρες των ηρώων του Καραγκιόζη
από τον Σωτήρη Σπαθάρη.

- Πώς θα σας φαινόταν η ιδέα να «ανεβάσετε» με τη βοήθεια του δασκάλου ή της δασκάλας σας μια παράσταση Καραγκιόζη στο σχολείο σας με τον τίτλο «Ο Καραγκιόζης Ρεμπέτης»; Φανταστείτε και φτιάξτε τις φιγούρες, «επενδύστε» την παράσταση με ρεμπέτικη μουσική και φτιάξτε με την φαντασία σας ένα ξεκαρδιστικό σενάριο...

Η «Τετράς η ξακουσπή του Πειραιώς»: Στράτος, Μάρκος, Μπάτης και Δελιάς. Αρχείο Παναγιώτη Κουνάδη.

Ρεμπέτες μπροστά στο μαγαζί του Μπάτη, στον Καραϊσκάκη στη δεκαετία του 1930. Διακρίνονται ο Μάρκος Βαμβακάρης και ο Μπάτης. Αρχείο Παναγιώτη Κουνάδη.

Ο Βασίλης Τσιτσάνης τον Σεπτέμβριο του 1941. (Ιδιωτική συλλογή)

Ηθοποιοί που συμμετείχαν στην ταινία του ελληνικού κινηματογράφου «Λατέρνα, φτώχεια και φιλότιμο».

Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Ελληνόπουλα
σκελετωμένα από την
πείνα την περίοδο της
Κατοχής.

Συσσίτιο για παιδιά
στην Αθήνα
του 1943.
Ι. Ευαγγελίδης,
Αθήνα, ΕΛΙΑ.

Τα συμφέροντα των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών κρατών και η επεκτατική πολιτική της Γερμανίας και της Ιταλίας οδήγησαν σχεδόν όλες τις χώρες της Ευρώπης να εμπλακούν στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αρχικά, το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης κατακτήθηκε από τους Γερμανούς. Οι χώρες της Ευρώπης γνώρισαν την πολιτική υποταγή, τη στέρση κάθε ελευθερίας και την οικονομική λεηλασία. Επίσης, καταδιώχθηκαν ολόκληροι λαοί, όπως οι Εβραίοι και οι Τσιγγάνοι.

Από το 1942 οι Σύμμαχοι (Αγγλία, Η.Π.Α. κ.ά.) προέβησαν σε δυναμική αντεπίθεση. Στις 8 Μαΐου του 1945 η Γερμανία παραδόθηκε. Τον Αύγουστο του 1945 αναγκάστηκε σε παράδοση και η Ιαπωνία, μετά τη ρίψη των ατομικών βομβών από τους Αμερικάνους στις πόλεις Χιροσίμα και Ναγκασάκι.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος τελείωσε, αλλά η νέα εποχή ήταν πια βαθιά σημαδεμένη από το πέρασμά του.

«Η στιγμή επέστη που θα αγωνισθώμεν δια την ανεξαρτησίαν της Ελλάδος, την ακεραιότητα και την τιμήν της... Τώρα θα αποδείξωμεν εάν πράγματι είμεθα άξιοι των προγόνων μας και της ελευθερίας. Όλον το έθνος ας εγερθή σύσσωμον. Αγωνισθήτε δια την πατρίδα, τας γυναίκας, τα παιδιά σας και δια τα ιεράς μας παραδόσεις. Νυν υπέρ πάντων ο αγών».

Απόσπασμα από το ραδιοφωνικό διάγγελμα του πρωθυπουργού Ι. Μεταξά το πρωί της 28ης Οκτωβρίου.

«Τη στιγμή εκείνη έγινε ένας αιφνιδιασμός. Όχι η ξαφνική εισβολή, αλλά κάτι που κανείς δεν περίμενε, παρά μονάχα εκείνοι που πίστευαν στην ψυχή και στην δύναμη του ελληνικού λαού. Αιφνιδιάστηκαν όλοι – και Ιταλοί και Γερμανοί και κυβέρνηση και γενικό επιτελείο και σύμμαχοι ακόμη, και τον αιφνιδιασμό αυτό τον έκανε ο ελληνικός λαός».

(Στέφανος Σαράφης, ΕΛΑΣ, Αθήνα, 1958, 31).

Οκτώβριος 1944. Βρετανικά στρατεύματα φτάνουν στον Πειραιά.

Για την Ελλάδα, η περίοδος της Κατοχής υπήρξε δραματική, αφού το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού βρέθηκε να απειλείται από την αθλιότητα που προκαλούσε η στέρση ακόμα και των πιο βασικών αγαθών.

Τα «μαύρα χρόνια», στη διάρκεια των οποίων ο θάνατος караδοκούσε σε κάθε βήμα, υπήρξαν συγχρόνως μια περίοδος που μέσα από τη δυστυχία ξεπήδησε το όνειρο της ελευθερίας και της αντίστασης.

«...Ότι είχε δημιουργήσει η εργασία του Ελληνικού λαού στα εκατό χρόνια της ελεύθερης ζωής του, όλα τα υλικά μας αγαθά, εξαφανίστηκαν. Όλα τα τρόφιμα και τα υλικά που ήταν στις αποθήκες μας, ζάχαρες, καφέδες, ρύζια, πετρέλαιο, δέρματα, σιδηρικά, εργαλεία, φάρμακα, ρουχισμός, μαλλιά και μπαμπάκια, μέταλλα, ακόμα και τα επιστημονικά εργαλεία από τα επιστημονικά εργαστήρια, όλα λεπλατήθηκαν. Όλα τα ζώα της καλλιέργειας, της τροφής, της μεταφοράς, άλογα, μουλάρια, βόδια, πρόβατα, γίδια, γουρούνια, γαλόπουλα, κότες, αρπάχθηκαν, φαγώθηκαν.

...Στη χώρα της ελιάς και του λαδιού πεθαίνουν οι άνθρωποι από πρηξίματα γιατί δεν έχουν σταγόνα λάδι να προσθέσουν στα νερόβραστα χόρτα τους. ... Έτσι,

κατάντησαν να πεθαίνουν εκατοντάδες και χιλιάδες άνθρωποι από την πείνα, καταντήσαμε να δρασκελάμε κουφάρια στους δρόμους, να θάψουμε τους νεκρούς μας σωριασμένους μέσα στα κάρα των σκουπιδιών μας. Έτσι καταντήσαμε όλοι σκελετοί και τα παιδιά μας ατροφικά με καλαμένια πόδια και μάτια σβησμένα. Έτσι, φυτεύεται στα στήθια μας η φυματίωση, και η ατροφία κι ο εκφυλισμός...»

(Δ. Γληνός, Τι είναι και τι θέλει το ΕΑΜ, 1942).

-Γνωρίζετε περιοχές στον πλανήτη που αυτή τη στιγμή μαστίζονται από τον πόλεμο; Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι; Προτείνετε λύσεις και τρόπους ανακούφισης του πληθυσμού από τη δυστυχία του πολέμου.

-Γνωρίζετε ανθρωπιστικές οργανώσεις που βοηθούν τον άμαχο πληθυσμό κατά τη διάρκεια ενός πολέμου; Προσκαλέστε έναν εκπρόσωπό κάποιας ανθρωπιστικής οργάνωσης στο σχολείο σας και ζητήστε του πληροφορίες για το έργο του.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Από την πρώτη κιόλας στιγμή της Κατοχής, ο ελληνικός λαός αντέδρασε στους Γερμανούς και Ιταλούς κατακτητές τόσο ατομικά όσο και συλλογικά. Άνθρωποι κάθε ηλικίας, κοινωνικής και πολιτικής ένταξης, συμμετείχαν στον αγώνα της αντίστασης. Ιδιαίτερα δυναμική και πρωτοφανής για την ελληνική πραγματικότητα ήταν η δράση που ανέπτυξαν οι γυναίκες όλων των ηλικιών, στην Αθήνα και την ύπαιθρο.

Από το φθινόπωρο του 1941 ιδρύθηκαν αντιστασιακές οργανώσεις όπως το ΕΑΜ και η ΕΔΕΣ. Σπουδαία πράξη με μεγάλη συμβολική αξία ήταν η υποστολή της ναζιστικής σημαίας στην Ακρόπολη από δυο νεαρούς φοιτητές, τον Μανόλη Γλέζο και τον Λάκη Σάντα, το Μάιο του 1941.

*Ο Μικρός Ήρωας,
μια ειδική έκδοση της Καθημερινής,
28η Οκτωβρίου 2003.*

Οι γυναίκες συμμετείχαν στις ένοπλες δυνάμεις του ΕΛΑΣ.

Σημαντικό ρόλο στην αντίσταση έπαιξαν ο παράνομος αντιστασιακός τύπος αλλά και τα φυλλάδια και οι προκηρύξεις που κυκλοφορούσαν κρυφά από χέρι σε χέρι.

- Πριν από χρόνια στην Ελλάδα κυκλοφορούσε το περιοδικό «Μικρός Ήρωας» με τις περιπέτειες παιδιών που αγωνίζονταν για την ελευθερία της Ελλάδας. Αναζητήστε τεύχη του περιοδικού και διαβάστε αποσπάσματα στην τάξη σας.

«ΝΑ ΚΑΡΤΕΡΕΙΤΕ ΜΙΑ ΑΝΟΙΞΗ ΣΑΝ ΠΡΩΤΑ»

Ο Γεώργιος Σεφέρης παραλαμβάνει το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1963.

Οι άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών τόσο την περίοδο του πολέμου, όσο και την περίοδο της Κατοχής έκαναν το δικό τους αγώνα.

Το θέατρο έδινε θάρρος και ψυχαγωγούσε τους Έλληνες. Κατά την περίοδο του ελληνο-ιταλικού πολέμου οι καλλιτέχνες του θεάτρου, ηθοποιοί, τραγουδιστές και σεναριογράφοι, εμπύχωναν τους στρατιώτες και το λαό. Επιθεωρήσεις με χαρακτηριστικούς τίτλους όπως «Κορόιδο Μουσολίνι», «Πολεμικές Καντρίλιες», «Αθήνα-Ρώμη και φεύγουμε» υμνούσαν τις ελληνικές νίκες και διακωμωδούσαν την ιταλική επίθεση εναντίον της Ελλάδας.

Στην ιστορία έχουν μείνει τα τραγούδια της Σοφίας Βέμπο που εμπύχωναν τους Έλληνες σε εκείνες τις δύσκολες στιγμές.

Αλλά και στην περίοδο της κατοχής, οι θεατρικές παραστάσεις παρουσίαζαν συχνά τους ήρωες της επανάστασης του '21, τη ζωή των ανταρτών στα βουνά και των καθημερινών ανθρώπων στην ύπαιθρο.

Την περίοδο εκείνη εμφανίστηκαν σπουδαίοι λογοτέχνες όπως ο Άγγελος Τερζάκης, ο Γιώργος Θεοτοκάς, ο Ηλίας Βενεζής, ο Στρατής

Μυριβήλης, και ο Παντελής Πρεβελάκης. Δημιουργικοί υπήρξαν και οι ποιητές, όπως ο Άγγελος Σικελιανός, ο Γιάννης Ρίτσος, ο Νίκος Εγγονόπουλος και ο Νίκος Γκάτσος. Την εποχή εκείνη σπουδαίο ήταν το έργο των ποιητών Γεώργιου Σεφέρη και Οδυσσέα Ελύτη, οι οποίοι τιμήθηκαν αργότερα με το βραβείο Νόμπελ, το 1963 και το 1979 αντίστοιχα.

Άγγελος Σικελιανός

*Σου γράφω... Εχτές όλο βροντούσε το κανόνι
Σαν να βρουχιόνταν γύρω-γύρω στις κορφές λιοντάρια
Σ' άγρια σφαγή, κι απάνωθ'ε μας οι ατσαλένιοι
γυρνούσαν γυπαετοί, γυρνούσανε ολοένα
τον ίσκιο ρίχνοντας του Χάρου και το χάρο
στα νύχια τους κρατώντας...*

Τι αλίμονό μας

*Να καρτερείτε μια άνοιξη σαν πρώτα
Κι όχι την άνοιξη που λέω πως θα' ρπει
Σπαθί κρατώντας δίστομο, φερμένη
Από τα φτερά της Νίκης, να θερίσει
Ότι δεν είν' ανάμεσά σας άξιο
Να τη δεχτεί...*

*Κι αυτό' ναι που με κάνει
την ώρα τούτη να Σου γράφω, φίλε
να Σε ρωτήσω: «Είστ' έτοιμοι ή δεν είστε
να την δεχθείτε τέτιαν άνοιξη;»*

Άγγελος Σικελιανός, Γράμμα από το μέτωπο.

- Πως κρίνετε το ρόλο των ανθρώπων του πνεύματος και της τέχνης την περίοδο της Κατοχής;

ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΡΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

Σκηνή από την παρέλαση Ελλήνων στρατιωτών στην Αθήνα μετά την απελευθέρωση.

Στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωση (Οκτώβρης 1944) έγιναν μεγάλες πολιτικές ταραχές.

Η κυβέρνηση είχε να αντιμετωπίσει τεράστια οικονομικά προβλήματα, το θέμα της τιμωρίας εκείνων που συνεργάστηκαν με τον κατακτητή και τον αφοπλισμό των ανταρτών. Τα θέματα αυτά και κυρίως ο αφοπλισμός των ανταρτών δίχασαν την κυβέρνηση και έφεραν τον εμφύλιο πόλεμο. Η κρίση έγινε χειρότερη με την παρέμβαση των Βρετανών, που ήταν αποφασισμένοι να προωθήσουν με τα όπλα τα δικά τους πολιτικά συμφέροντα.

Οι πρώτες μεγάλες συγκρούσεις έγιναν το Δεκέμβριο

του 1944 («Δεκεμβριανά») με κέντρο την Αθήνα και σύντομα επεκτάθηκαν και στην υπόλοιπη Ελλάδα (Ήπειρο, Μακεδονία). Αν και ο εμφύλιος σπαραγμός φάνηκε να τελειώνει με την υπογραφή της συμφωνίας της Βάρκιζας (Φεβρουάριος του 1945), εντούτοις την περίοδο 1945-46 επικράτησε στην Ελλάδα μια κατάσταση καταστροφικής βίας και αναρχίας.

Ο πόλεμος μεταξύ του κυβερνητικού στρατού και των κομμουνιστών ανταρτών έληξε με ήττα των τελευταίων στα βουνά της Β. Ελλάδας το καλοκαίρι του 1949.

«Αθήνα. Είναι μεσάνυκτα.
Κλαίνε οι λαμπάδες στη Μητρόπολη
Του Κόσμου!
Αθήνα! Αθήνα!
Το αίμα σου αγγίζει την καρδιά της γης.
Σε δείχνουν τα ένδοξα σπαθιά. Κλαίνε και σε
Κοιτάζουν
Της γης της γης οι ελεύθεροι λαοί
με τα καπέλα στα χέρια»

(Ν. Βρεττάκος, «Αθήνα 1944», Παραμυθένια Πολιτεία)

«Απάνω από τον κατακαημένο τόπο μας τα
ρέματα παλεύουν...
Όποιος είναι από θάλασσα, το' χει δει το
φαινόμενο. Και νικά πάντα
το πιο δυνατό. Γι' αυτό γαλήνιοι και ατάραχοι
εμείς παραμένουμε. Κι ας βροντά κι
αστράφτει η ελληνική θεομηνία. Θα
ησυχάσει. Τόσο αίμα που χύθηκε απάνω
στη γη, γι αυτό το λόγο εχύθηκε»

(Μ. Αζιώτη, Απάντηση σε 5 ερωτήματα)

Διαδήλωση στην Αθήνα τον Δεκέμβριο του 1944.

- Σε συνεργασία με τον δάσκαλο ή τη δασκάλα σας, χωριστείτε σε ομάδες και οργανώστε μια μικρή ιστορική έρευνα: Αναζητήστε εφημερίδες της εποχής, πάρτε συνεντεύξεις από συμμετέχοντες στα γεγονότα του εμφύλιου πολέμου, βρείτε πηγές με γραπτές μαρτυρίες ή προσωπικά ημερολόγια και καταγράψτε τις ιστορικές σας ανακαλύψεις σε μία ιστορική έκθεση.

Η ΧΟΥΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΩΝ ΚΑΙ...

Το πρωί της 21ης Απριλίου 1967 βρήκε την Ελλάδα «σκληρωμένη» στη Χούντα των συνταγματαρχών. Μια ομάδα αξιωματικών του στρατού, με αρχηγό τον Γεώργιο Παπαδόπουλο, έκαναν πραξικόπημα με πρόσφαση τη «σωτηρία της πατρίδος» και διέταξαν το στρατό να καταλάβει σημαντικά σημεία της Αθήνας (Πεντάγωνο, αεροδρόμια, λιμάνια, κ.λπ.). Ταυτόχρονα, συνελήφθησαν πολλοί πολιτικοί αλλά και πολίτες, οι οποίοι θα δυσκόλευαν αυτό το αντιδημοκρατικό κίνημα.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος συμβιβάστηκε με τους αξιωματικούς και όρκισε κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Κόλλια και Υπουργό Προεδρίας τον Γ. Παπαδόπουλο. Από εκείνη τη στιγμή άρχισε το μαρτύριο της Ελλάδας και όσων αγαπούσαν τη δημοκρατία.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, χιλιάδες δημοκράτες αγωνιστές, άντρες και γυναίκες, συνελήφθησαν και

«Οι αξιωματικοί της Χούντας» (από αριστερά), Στ. Πατακός, Γ. Παπαδόπουλος και Ν. Μακαρέζος.

-Οργανωθείτε σε ομάδες και κάντε μια μικρή ιστορική έρευνα. Πάρτε συνέντευξη από κάποιον που έζησε τα χρόνια της χούντας στην Ελλάδα. Αναζητήστε τις επιπτώσεις της Χούντας στον λαό, στην κοινωνία και τον πολιτισμό. Ανακοινώστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στην τάξη και συζητήστε τα με τους συμμαθητές σας.

βασανίστηκαν, άλλοι εξορίστηκαν σε άγωνα νησιά, ενώ αρκετοί εκτελέστηκαν. Επίσης, απαγορεύτηκαν τα πολιτικά κόμματα αλλά και οι συγκεντρώσεις άνω των πέντε ατόμων!

Η αντίσταση όμως είχε κιόλας ξεκινήσει. Εμφανίστηκαν αρκετά κινήματα αντίστασης, όπως το Πανελλήνιο Αντιδικτατορικό Μέτωπο, το Πανελλήνιο Απελευθερωτικό Κίνημα κ.ά. Ένας από τους πρωτεργάτες αντιστασιακούς ήταν ο Αλέκος Παναγούλης, ο οποίος προσπάθησε να δολοφονήσει τον δικτάτορα Παπαδόπουλο.

Η δίκη του Α. Παναγούλη τον Νοέμβριο του 1968, μετά την απόπειρα δολοφονίας του δικτάτορα Γ. Παπαδόπουλου.

Στα επόμενα επτά χρόνια, οι δικτάτορες με διάφορα πολιτικά τεχνάσματα προσπάθησαν να πείσουν τον λαό ότι το κίνημά τους ήταν για το καλό της πατρίδας, αλλά απέτυχαν.

Η εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο, με την ανοχή των χουντικών, προκάλεσε έντονη δυσαρέσκεια στο εσωτερικό της χώρας και οδήγησε στην ανατροπή του καθεστώτος.

...«ΕΔΩ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ»

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας ο λαός δεν μπορούσε να εκδηλώσει ελεύθερα τα δημοκρατικά του αισθήματα εξαιτίας της σκληρής αντιμετώπισης που είχε. Στην κηδεία του Γεωργίου Παπανδρέου, στις 3 Νοεμβρίου 1968, ο λαός ξεχύθηκε στους δρόμους εκδηλώνοντας έτσι την αντίθεσή του στη χούντα.

Στις 22 Φεβρουαρίου 1973 περίπου 1000 φοιτητές έκαναν κατάληψη στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, ενώ χιλιάδες άλλοι πολίτες συγκεντρώθηκαν μέσα και έξω από τη σχολή. Ακολούθησαν πολλές αντιδικτατορικές διαδηλώσεις στο κέντρο της Αθήνας. Η αστυνομία της χούντας αντιμετώπιζε πολύ σκληρά όσους συμμετείχαν σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις.

Η αρχή του τέλους της χούντας σήμανε με την κατάληψη του Πολυτεχνείου από χιλιάδες φοιτητές στις 14 Νοεμβρίου 1973. Με έναν ερασιτεχνικό ραδιοφωνικό πομπό άρχισαν να μεταδίδουν τα πρώτα μηνύματα λευτεριάς, ενώ πλήθος κόσμου κατέφτανε από κάθε μεριά της Αθήνας αλλά και της Ελλάδας. Το σύνθημα «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία» κυριαρχούσε παντού. Η κατάσταση άρχισε να φεύγει από τα χέρια των χουντικών, οι οποίοι ζήτησαν τη συνδρομή του στρατού για να καταπνίξουν την εξέγερση. Κατά τις πρώτες πρωινές ώρες της 17ης Νοεμβρίου 1973, ένα ταγκ παραβίασε την κεντρική είσοδο του Πολυτεχνείου. Η αστυνομία χτυπούσε αδιάκριτα τους φοιτητές και δεν δίστασε πολλές φορές να πυροβολήσει εναντίον τους. Αποτέλεσμα ήταν να υπάρξουν πολλοί νεκροί και μεγάλος αριθμός τραυματιών. Η ελευθερία, όμως, δεν θα αργούσε να έρθει.

Το ταγκ ετοιμάζεται να γκρεμίσει την πύλη του Πολυτεχνείου.

-Αναζητήστε φωτογραφικό και ηχητικό υλικό, προσωπικές μαρτυρίες και κείμενα από την εξέγερση των φοιτητών στο Πολυτεχνείο. Οργανώστε στην τάξη σας μια «έκθεση ελευθερίας» και καλέστε άλλους συμμαθητές και γονείς να την παρακολουθήσουν.

-Φανταστείτε ότι ήσασταν εσείς ένας από τους φοιτητές του Πολυτεχνείου και αναλαμβάνετε να γράψετε στους τοίχους των δρόμων κάποια συνθήματα. Τι συνθήματα θα γράφατε;

Η κηδεία του Γ. Παπανδρέου εξελίχθηκε στην πρώτη μαζική λαϊκή εκδήλωση εναντίον της Χούντας.

Στην εξέγερση του Πολυτεχνείου οι φοιτητές διεκδίκησαν «Ψωμί – Παιδεία – Ελευθερία».

Η ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

*Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής.
Πίνακας του Μ. Βαφειάδη, Αθήνα,
Ίδρυμα Κ. Γ. Καραμανλής.*

Μετά την τραγική επταετία της χούντας και τα αιματηρά επεισόδια του Πολυτεχνείου ήρθε η ώρα της δημοκρατίας για την Ελλάδα. Τη νύχτα της 23ης προς 24η Ιουλίου 1974, ο αυτοεξόριστος για έντεκα χρόνια Μακεδόνας πολιτικός Κωνσταντίνος Καραμανλής επέστρεψε στην Ελλάδα για να αναλάβει την πολιτική διακυβέρνηση της χώρας. Η υποδοχή που του επιφύλαξε ο ελληνικός λαός ήταν ανεπανάληπτη. Το ίδιο βράδυ ορκίστηκε πρωθυπουργός και αμέσως ξεκίνησε προσπάθειες για το σχηματισμό κυβέρνησης «Εθνικής Ενότητας». Το πρώτο μέλημα του Καραμανλή ήταν να αποκαταστήσει τις αδικίες της χούντας. Για τον λόγο αυτό ελευθέρωσε αμέσως όλους τους πολιτικούς κρατούμενους, έκλεισε το στρατόπεδο της Γυάρου (που ήταν τόπος εξορίας και βασανιστηρίων) και

Έκτακτη έκδοση της εφημερίδας «Βραδυνή» που προαναγγέλει την επιστροφή του Κ. Καραμανλή στην Ελλάδα.

έδωσε αμνηστία σε όλα τα πολιτικά αδικήματα.

Από όλα τα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει η χώρα, το πιο σημαντικό ήταν η τουρκική κατοχή στην Κύπρο, γεγονός που δυσκόλεψε ακόμα περισσότερο τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Παράλληλα, γίνονταν προσπάθειες για τη διεξαγωγή εκλογών, κάτι που πραγματοποιήθηκε στις 17 Νοεμβρίου 1974 και ανέδειξε τη Νέα Δημοκρατία, με αρχηγό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, κυβέρνηση της χώρας.

Τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν δύσκολα γιατί η οπισθοδρόμηση της χώρας με τη διακυβέρνηση της χούντας ήταν μεγάλη. Ένα από τα πιο σημαντικά επιτεύγματα της κυβέρνησης της μεταπολίτευσης ήταν ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας και η ανάπτυξη διεθνών σχέσεων με πολλές χώρες των Βαλκανίων, της Ευρώπης και των Η.Π.Α. Το 1979 η Ελλάδα γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.).

-Τι γνωρίζετε για τον Κωνσταντίνο Καραμανλή; Αν έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο (internet) επισκεφτείτε τη σελίδα του Ιδρύματος Κωνσταντίνος Καραμανλής: www.karamanlis-foundation.gr.

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Το πρώτο βήμα της πορείας της Ελλάδας για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, είχε γίνει τον Ιούνιο του 1961 με την υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης Ελλάδας – Ε.Ο.Κ. (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα).

Στην πορεία της Ελλάδας προς την Ευρώπη υπήρξε σημαντική η συμβολή του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή. Έτσι, τον Μάιο του 1979 υπογράφηκε η «Πράξη Προσχώρησης» της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνεχίστηκε με επιτυχία από τις κυβερνήσεις των Α. Παπανδρέου και Κ. Σημίτη, με απώτερο σκοπό την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης, σύμφωνα με τα κριτήρια που τέθηκαν στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Από την 1η Ιανουαρίου του 2002, η χώρα μας συμμετέχει ως πλήρες μέλος στο ενιαίο νόμισμα (ευρώ) και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ).

Η υπογραφή της συνθήκης ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή στις 28 Μαΐου 1979.

Η σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναμνηστική φωτογραφία των ηγετών της Ε.Ο.Κ. στο Ζάππειο.

- Χωριστείτε σε ομάδες έρευνας και βρείτε πληροφορίες για την ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τους θεσμούς και τους οργανισμούς της. Έπειτα παρουσιάστε στην τάξη τη δουλειά σας.
- Αναζητήστε πληροφορίες στο Internet για την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την παιδεία και συζητήστε τις απόψεις σας (πάνω στα δεδομένα της έρευνας) στην τάξη.